

Göteborg 2022-12-05
2021/54

Miljödepartementet
m.remissvar@regeringskansliet.se
m.kemikalieenheten@regeringskansliet.se

Byggföretagens yttrande avseende Naturvårdsverkets rapport ” Näringslivets klimatomställning – underlag till den klimatpolitiska handlingsplanen”

Byggföretagen är de enskilda byggföretagens bransch- och arbetsgivarorganisation och organiserar ca 3 900 bygg-, anläggnings- och specialföretag. Byggföretagen har tagit del av rubricerad remiss och vill framföra följande synpunkter.

Sammanfattning

Byggföretagen anser att förarbetet till den klimatpolitiska handlingsplanen är viktigt, och att det är positivt att arbetet har inkluderat dialog med både bransch, akademi och andra myndigheter.

Däremot är det Byggföretagens uppfattning att förslagen i rapporten ”Näringslivets klimatomställning” inte kommer att ge näringslivet tillräcklig kraft att driva på klimatomställningen de kommande fyra åren.

Byggföretagen vill se konkreta och resultatorienterade förslag som kan leda till en handlingskraftig klimatpolitik, i syfte att ge näringslivet ambitiösa, förutsägbara och långsiktiga spelregler.

Följande insatser bör prioriteras:

- Främja bevarande och underhåll av befintliga byggnader och anläggningar.
- Inför ambitiösa, långsiktiga och förutsägbara klimatkrav vid nybyggnation.
- Underlätta för cirkulära materialflöden och återbruk.
- Stötta energieffektivisering i det befintliga beståndet.
- Låt offentliga upphandlingar vara drivande i omställningen och säkerställ att funktionsbaserade klimatkrav både ställs och följs upp.

Byggföretagen vill understryka vikten av en teknikneutral lagstiftning för att uppmuntra och skapa förutsättningar för grön innovation

Bakgrund

Bygg- och fastighetssektorn står för ca 20 procent av Sveriges territoriella utsläpp. Sektorn har ett stort ansvar för de totala utsläppen, men också ett stort engagemang för att vara en del av lösningen. Det är helt avgörande att sektorn ställer om för att Sveriges målsättningar på klimatområdet ska nås.

Byggföretagens medlemsföretag vill ta ansvar för att agera i klimatomställningen.

2018 undertecknades bygg- och anläggningssektorns färdplan för fossilfri konkurrenskraft 2045. Delmålen är negativ trend senast 2025 och 50 procents utsläppsminskning till 2030. 170 aktörer har hittills undertecknat färdplanen, varav 60-talet är medlemmar i Byggföretagen. Färdplanen är en viktig motor i branschens klimatomställning, då den samlar stora delar av värdekedjan och aktörer som ligger i framkant.

Svenska Byggbranschens Utvecklingsfond (SBUF) finansierar forsknings- och utvecklingsprojekt inom byggsektorn. Varje år initieras och drivs ett stort antal projekt inom klimatområdet av företag som är medlemmar hos Byggföretagen eller Installatörsföretagen. Totalt omsätter SBUF:s projekt årligen ca 170 Mkr.

Bygg- och anläggningssektorn är komplex, med långa värdekedjor med många aktörer och branscher. Nedan följer Byggföretagens generella synpunkter, följt av specifika synpunkter inom områdena ”konstruktion och bostäder”, ”industrin” samt ”arbetsmaskiner”. Offentlig upphandling är en viktig pusselbit för sektorns omställning, varför vi kommenterar även detta avsnitt.

Generella synpunkter

Näringslivet är tydligt med att man vill ställa om, och att det är en förutsättning för att vara konkurrenskraftig på morgondagens marknad. Näringslivet är också tydligt med att omställningen är möjlig, men det förutsätter att beslut och lagstiftning på nationell nivå går i takt med utvecklingen.

Byggföretagen anser inte att rapporten ”Näringslivets klimatomställning” innehåller förslag och rekommendationer som kommer att ge näringslivet tillräcklig kraft att driva på klimatomställningen de kommande fyra åren. Det finns ett flertal åtgärder som går att implementera i realtid. Tyvärr består trots detta en stor del av förslagen av utredningar och inte konkreta sakpolitiska reformer.

Rapporten framför att Sveriges klimatpolitik baseras på internationella avtal och åtaganden, inte minst inom EU. Detta stämmer till viss del, och Byggföretagen

instämmer med att svensk klimatpolitik behöver harmoniera med EU. Dock finns ett stort manöverutrymme för den svenska regeringen i hur direktiv tolkas, implementeras och följs upp. Detta manöverutrymme nyttjas inte i rapportens rekommendationer.

Rapportens val av sektorer ger en delvis skev bild av inom vilka områden insatser behöver genomföras. Relevansen för den nationella omställningen skiljer sig kraftigt mellan valda sektorer. Rapportens sektorer lierar inte med de som pekas ut i uppdraget ”att ta fram underlag om näringslivets klimatomställning inför den kommande klimatpolitiska handlingsplanen”. Vidare beskrivs sektoreernas individuella klimatpåverkan nationellt på olika sätt och utifrån olika källor och metoder.

Det medför att underlaget blir otydligt och att det blir svårt ur ett mottagarperspektiv att utröna vad som behöver prioriteras.

Konstruktion och bostäder

Byggföretagen har medverkat i den branschdialog som ligger till grund för Boverkets hinderanalys, men vi känner inte igen oss i de förslag som presenteras i utredningen. Genom att begränsa förslagen till att enbart fokusera på reduktion från driftsfasens klimatpåverkan missas en stor del av sektorns potential att bidra till Sveriges omställning. Vi menar att relevanta och reella utmaningar för sektorns klimatomställning lyfts i hinderanalysen, men att dessa inte återspeglas i de faktiska förslagen.

Byggföretagen anser det också anmärkningsvärt att rapporten gjort en så tydlig avgränsning till att fokusera på konstruktion och bostäder, i stället för att se på bygg- och anläggningssektorn ur ett livscykelperspektiv.

Bygg- och anläggningssektorn är en del av en komplex värdekedja som inkluderar en mängd olika aktörer, såsom tekniska konsulter och arkitekter, materialleverantörer, byggherrar, bygg- och anläggningsentreprenörer, fastighetsägare och rivningsentreprenörer. Ska denna sektor beskrivas på ett rättvis sätt så behöver alla delar inkluderas, vilket inte görs i rapporten.

Byggföretagen noterar att byggbranschen beskrivs i rapporten som konservativ och inte så innovativ. Vi tycker det är problematiskt att vår bransch beskrivs på detta sätt då våra medlemsföretag kontinuerligt visar att de är snabba på att ställa om och bemöta nya lagkrav eller anpassa sig efter olika beställarkrav. Ett exempel är anpassning till flera olika certifieringssystem eller lagkravet om energideklarationer. Vi tycker det är viktigt att rapporten bättre tydliggör den komplexa bilden av ansvaret som vilar på alla aktörer i byggsektorns värdekedja.

Byggföretagen instämmer i rapportens slutsats att mer kunskap krävs för att bygg- och anläggningsentreprenörer ska ta sitt ansvar i klimatomställningen, och att

kunskapen riskerar att stanna i enskilda projekt. Byggföretagen arbetar aktivt på flera sätt för att överbrygga denna utmaning.

Förslagen

Förslagen omfattar endast energianvändning i driftsfas, och inte andra aspekter för att minska sektorns utsläpp. Effektiv energianvändning är viktigt, särskilt för det befintliga byggnadsbeståndet. Förslagen bör dock kompletteras med insatser som gynnar cirkulära flöden samt minskad klimatpåverkan under byggfas.

Förslag 13: ”Utred investeringsstöd för energieffektivisering i befintliga byggnader”.

Det finns en enorm potential inom energieffektivisering i det svenska byggnadsbeståndet. Fram till år 2045 skulle en samhällsekonomiskt lönsam energieffektivisering på mer än 50 TWh kunna genomföras¹. Detta motsvarar en tredjedel av sektorns årliga energianvändning och mer än 10% av Sveriges totala årliga energianvändning. Även den privatekonomiska potentialen är stor.

Potentialen till trots är effektiviseringstakten i byggnadsbeståndet lågt, vilket betraktas som ett marknadsmisslyckande. Byggföretagen ser att renoveringsaffären och energieffektivisering är viktigt och behöver stimuleras. Men stödinsatser behöver främja en hög och jämn byggtakt som förutsätter långsiktiga och förutsägbara spelregler i stället för kortsiktiga lösningar som införs och tas bort. Därför avvisar vi förslaget om införande av ett investeringsstöd.

Vi ställer oss dock positiva till att energieffektivisering i befintligt bestånd stimuleras. Särskilt i ett förändrat konjunkturläge kommer renoveringsaffären vara viktig att stimulera, och då energirenovering i synnerhet.

För det fall ett stöd för energieffektivisering införs bör det:

- riktas till småhus och flerbostadshus där potentialen är störst,
- vara långsiktigt och förutsägbart,
- innehålla byggnadstekniska åtgärder som minskar energibehovet,
- motverka insatser som ökar elberoende,
- till en del utformas som ett grönt rotavdrag som kan nyttjas av både privatpersoner och BRF:er
- utformas på ett administrativt enkelt sätt för både kunder och företag samt

¹ Grön Logik: den samhällsekonomiska potentialen från energieffektivisering av byggnader, Erik Gråd, Agneta Persson & Saga Ekelin Anthesis 2021-12-07

- endast ges till åtgärder som ger substantiellt lägre energianvändning, samt till byggnader i energiklass D-G.

Förslag 14: "Utred institutionella hinder för klimateffektivt".

Om vi ska lyckas med att reducera sektorns klimatutsläpp med 50 procent till år 2030 och nå nettonollutsläpp 2045 så behöver vi kunna nyttja befintliga byggnader och anläggningar på ett bättre sätt.

Byggföretagen ser därför positivt på förslaget, förutsatt att utredningens omfattning breddas till att även inkludera resurshushållning och regulatoriska förutsättningar vid ombyggnation eller omställning av verksamheten. Krav vid ombyggnad eller ändring av byggnad bör utformas så att möjligheterna ökar att fortsätta nyttja fastigheter som annars rivits. Vidare bör både byggnader och anläggningar omfattas.

Som ett komplement till detta förslag bör det underhållsbehovet inom infrastrukturen omhändertas. Detta omfattar såväl väg, järnväg som VA-nät. Rätt hanterat kan vi på så sätt både minska utsläpp och kostnader. Svenskt Näringsliv har uppskattat underhållsskulden till ca 70 Mkr för väg och järnväg, en kostnad som beräknas fördubblas fram till 2033 om inte investeringar görs i närtid². Att framtidssäkra infrastrukturen är nödvändigt för företag och sysselsättning i hela landet, särskilt i ett försämrat konjunkturläge.

Kompletterande förslag

För att få kraft i sektorns omställning föreslår Byggföretagen att rapporten kompletteras med förslag som omfattar sektorns utsläpp ur ett livscykelperspektiv. Byggföretagen förespråkar följande kompletterande förslag:

- Inför nationella gränsvärden för klimatprestanda vid nybyggnation av hus redan 2025. Utgå från Boverkets förslag och säkerställ att utvecklingen av gränsvärdena är förutsägbara och transparenta och att tillsyn av kraven prioriteras
- Inför nationella gränsvärden för klimatprestanda för nya anläggningsprojekt enligt Trafikverkets systematik. Exempelvis skulle Transportstyrelsen eller annan relevant myndighet kunna omhänderta implementering och uppföljning av ett sådant krav
- Underlätta cirkulär masshantering genom en översyn av avfallslagstiftningen och avfallsdefinitionen. Förslagen i Naturvårdsverkets senaste utredning (M202/01181) behöver omarbetas

² Regeringens fördubbling av det eftersatta underhållet, Svenskt Näringsliv, Juni 2022

för att skapa ett enkelt och tidseffektivt regelverk för cirkulering av massor

- Utveckla krav på demontering och tillgängliggörning av material vid rivning

Inom sektorn vill vi understryka vikten av en teknikneutral lagstiftning för att skapa förutsättningar för innovation. Nuvarande utformning av EPBD är mycket vansklig då detaljregleringen har gått för långt och riskerar att motverka direktivets målsättningar.

Gällande de sektoriella utsläppen anser vi att det är missvisande att redovisa statistik från Naturvårdsverket och SCB, då dessa inte redovisar hela sektorns utsläpp.

Arbetsmaskiner

Arbetsmaskiners klimatpåverkan är en viktig pusselbit för att minska bygg- och anläggningsbranschens totala utsläpp. Rapporten anger dock missvisande tal: Inom byggsektorn står arbetsmaskiner för ca 40% av utsläppen under *bygg- och installationsprocessen* men inte av de totala utsläppen. Arbetsmaskiners påverkan på sektorns utsläpp är således endast 4–5% ur ett livscykelperspektiv³.

Vi ser redan idag en utveckling med fler och fler elektrifierade lösningar för mindre maskiner och på testnivå för större maskiner⁴. Då laddningslösningar för större arbetsmaskiner är en utmaning, särskilt vid vägbyggen och på landsbygd, behöver insatser för andra lösningar så som vätgas också stimuleras.

Förslag

Förslag nr 25: Utred miljözoner för arbetsmaskiner

Byggföretagen anser att eventuell påverkan på framdriften i byggandet bör beaktas. Detta är särskilt viktigt i ett läge där elektrifierade alternativ för större maskiner i många fall inte finns ännu eller finns i mycket begränsad skala.

Industrin

Bygg- och anläggningssektorn är starkt beroende av industrins klimatomställning då 40–60% av utsläppen kan härledas till byggnadsmaterialens tillverkning. Lösningar såsom fossilfritt stål samt klimatneutral cement är avgörande för vår sektors omställning. Vi behöver därför skapa förutsättningar för entreprenörskap och innovation och därvid stärka industrins konkurrenskraft. Tillsammans med en

³ Referensvärden för klimatpåverkan vid uppförande av byggnader, KTH, 2021

⁴ Färdplaner för fossilfri konkurrenskraft, uppföljning 2022, Fossilfritt Sverige, oktober 2022

förbättrad tillstånds-process, en tryggad tillgång på råmaterial och en säkrad kompetensförsörjning kan vi realisera den gröna omställningen.

Byggföretagen beklagar att konkreta förslag som stöttar resurshushållning och övergång till cirkulära processer saknas i rapporten. Det är bra att rapporten belyser EU:s roll. Det är av stor vikt att Sverige stärker sin närvaro och är proaktiva i beslutsprocesserna. En utredning av EU:s regelverk för påverkansarbete inom EU är positivt, men det finns redan idag stora möjligheter att undanröja hinder, till exempel genom en översyn av avfallsagstiftningen. Vi menar också att det är avgörande att säkerställa tillgång till fossilfri el på kort sikt, då både klimatförbättrade produktionsprocesser samt CCU och CCS kräver stora mängder fossilfri el.

Omställningen inom industrin är beroende av tillstånd och miljöprövningar. Här finns stor potential till att förbättra processen genom att införliva delar av förslagen i utredningen ”Om prövning och omprövning – en del av den gröna omställningen (SOU 2022:33)” såsom att klimat ska beaktas tydligare jämte eventuell negativ påverkan på människor, hälsa och miljö. Vidare finns stor potential i att se över regelverk från EU för att bättre balansera dessa olika intressen.

Offentlig upphandling

En av de stora utmaningarna som bygg- och anläggningsbranschens färdplan identifierat det gångna året är den offentliga upphandlingen. Av offentlig upphandlings årliga investeringar på ca 800 Mkr kan mer än hälften relateras till bygg- och anläggningssektorn.⁵ Det är en stor andel av sektorns totala investeringar, och en stor del av de offentliga medlen går till branschen. Om den offentlig sektorn kan gå före i sina upphandlingar och ställa relevanta och rimliga klimatkrav så finns en stor potential att få ordentlig fart på bygg- och anläggningssektorns omställning.

Bygg- och anläggningssektorns företag behöver se en ökad efterfrågan på fossilfria produkter och tjänster för att kunna investera i omställningen. Här har Trafikverkets arbete med klimatkrav i upphandlingar⁶ varit och är drivande, likaså exempel från allmännyttan där tex. Helsingborgshem som genom utvärdering på både klimat och kostnad har lyckats halvera klimatbelastningen vid nybyggnation⁷.

⁵ Statistik om offentlig upphandling, Upphandlingsmyndigheten och Konkurrensverket, hemsidor november 2022.

⁶ <https://bransch.trafikverket.se/for-dig-i-branschen/miljo---for-dig-i-branschen/minskad-klimatpaverkan/klimatkrav/>

⁷ <https://www.boverket.se/sv/klimatdeklaration/om-klimatdeklaration/goda-exempel-pa-arbete-med-klim/kungsornen-i-helsingborg>

Byggföretagen anser att fler offentliga beställare behöver ställa ambitiösa och genomtänkta klimatkrav, med stringent och tydlig uppföljning. Utan resurser till uppföljning ser vi att oseriösa byggaktörer kan komma in på marknaden, och lova mycket mer än de kan hålla. Utan uppföljning uteblir konsekvenser för dessa aktörer, och det leder till en osund konkurrens utifrån ett ansvarstagande för klimatet. Det måste löna sig för bygg- och anläggningsentreprenörer att göra rätt i klimatfrågan.

Byggföretagen anser att offentliga beställare har en avgörande roll i sektorns omställning, men att rapportens rekommenderade förslag inte träffar rätt.

Förslagen

41: Tillsätt en myndighetsledd hubb/beställarnätverk för upphandling av cement, betong och alternativ

Byggföretagen menar att denna överbyggnad riskerar att bli både tidskrävande, ineffektiv och onödigt detaljstyrd. Vi anser att ett nätverk för särskilda byggmaterial riskerar att leda fel. Det är viktigt att tillvara ta branschens inneboende innovationsförmåga och erfarenheter. Därför bör funktionskrav ställas i stället för materialtekniska detaljkrav.

Under det senaste året har användningen av klimatförbättrad betong och antalet leverantörer av produkten ökat. Sverige är dock inte i närheten av att beställa de mängder som kan tillverkas. Med den vägledning för klimatförbättrad betong som redan finns via branschorganisationen Svensk Betong samt Upphandlingsmyndighetens information om betong så finns redan kunskapsunderlag för beställare att använda sig av.

42: Ställ krav vid offentlig upphandling för arbetsmaskiner

Byggföretagen anser att detta förslag inte behövs då det redan är möjligt att ställa krav på arbetsmaskiner vid upphandling. Här är det viktigare att följa upp ställda krav, vilken utvärderingen av ”Gemensamma krav vid entreprenader” visar.⁸

Kompletterande förslag

Genom att beakta klimatperspektivet vid offentliga upphandlingar, både via relevant kravställning, uppföljning och viktning av klimatinsatser, kan det bli ett betydelsefullt strategiskt verktyg för att öka takten i klimatomställningen.

Byggföretagen förespråkar följande kompletterande förslag:

⁸ Uppföljning och utvärdering av gemensamma miljökrav för entreprenader, EcoLoop, 2022

- Säkerställ användning av funktionsbaserade klimatkrav vid offentlig upphandling av bygg- och anläggningsentreprenader.
- Stärk incitamenten för offentlig sektor att upphandla lösningar med lägre klimatavtryck.
- Gör uppföljning till ett obligatoriskt inslag vid all offentlig upphandling av bygg- och anläggningsentreprenader: Det ska löna sig att göra rätt och kostsamt att göra fel ur ett klimatperspektiv.

Frågor med anledning av detta remissvar kan ställas till Åsa Lindell, nationell projektledare klimatomställning, asa.lindell@byggforetagen.se alt. 072-201 57 97.

BYGGFÖRETAGEN



Catharina Elmsäter Svärd
Verkställande direktör